

A keresztény vallás. ¹⁾

Az ember vallásos lény. Lelkének örökölt szükségei, vágyai vannak. Szívének érzelmei egy felsőbb lényhez, Istenhez, vonják. Lelke magasra tör, haladásra, újabb igazságokra készíti, békére, nyugalomra vágyik. S ez örökölt szükségeket, vágyakat csak egy tökéletes vallás elégítheti ki. Föllángolásainak csak az örök igazságok ereje ad szárnyakat. Ily tökéletes vallás a keresztény vallás. A létező vallások közt egyedül ez elégíti ki a lélek vallásos szükségait. Ez az, a mely a léleknek erőt, nyugalmat, békét ad. Ez az, a mi a lelket ihleti, teremtőjével egyesíti és az emberiség számára a haladást biztosítja.

A keresztény vallás nem a kultapasztalat és másodrendű okok eredménye. A benső szemlélődés és gondolkodás adtak annak lételt. A tapasztalat megismerteti velünk az érzéki tárgyakat és azok tulajdonait. A másodrendű okokból pedig megtanuljuk azt, a mire mások tapasztalat, benső szemlélődés és reflexio által rájöttek. A múlt idők igazságainak elfogadása, s jogainak tisztelete szilárdabbá teszi a kereszténység álláspontját és haladását. Mert a mely reformnál a múlt iránt semmi tisztelet nincs, ott reactio támad, a mely a reform férfait visszavezeti, hogy felvegyék mindazt a jót, a mit siettökben elvetettek.

Ezt a veszélyt akarta Jézus kikerülni, midőn a természet, a fejlődés módszerét követve, így szólott: „nem azért jöttem, hogy a törvényt eltöröljem, hanem hogy bétöltsem“. Ő elfogadta a múltból azt, a mi jó volt és azt tökéletesítette. A zsidoktól átvette a Jehova eszméjét és azt a keresztények „mennyei atyjában“ tökéletesítette. Elfogadta a törvényt és azt az evangéliumban tökélyesbette. ²⁾ Átvette a zsidó szombatot, s azt a lelki nyugalom napjává változtatta, a melyen nem csak külső munkától pihen meg az em-

¹⁾ Mutatványul szerzőnek nem sokára sajtó alá rendezendő „Csodák“ című művéből. — L. különösen Mát. 5—7 részeit.

ber, hanem megszabadul a benső háborgástól is, ha Istenével társalog. S midőn ezeket átvette, ez által elismerte amaz eszmék helyes voltát és kifejlése történetének jogosultságát.

Ugyanezt tette a keresztény vallás is a mult eszméivel és intézményeivel. A görögöktől átvette a művészetből és irodalomból a szépnek eszméjét, s azt a keresztény művelődés elemévé tette. Róma a keresztény államok szervezésének eszméjét adta. A tudomány felfedezéseivel, vívmányaival gazdagította, s le a mai napig; elősegítette annak folytonos fejlődését.

De mindezek mellett is a keresztény vallás nem külső és nem másod rendű okokon alapul, hanem Istenen, az emberi lelken és saját igaz voltán. Bizonyítja ezt az, hogy azok az egyetemes igazságok és kötelességek, a melyek a keresztény vallás lényegét alkotják, az ember természetéhez tartoznak elválhatatlanul. Erről még jobban meggyőződünk, ha a keresztény vallást közelebbről megvizsgáljuk.

A keresztény vallás okmánya az új testamentum. Abban van lerajzolva a keresztény vallás alapítójának történeti alakja. Abban vannak eléadva Jézusnak, a mi urunknak, szellemi életünk mintaképének élete, tettei, vallási és erkölcsi elvei, tudománya. Ez a keresztény egyházak hitvallásának codexe. És így az új testamentum a keresztény vallástól elválaszthatatlan. De hogy a keresztény vallást tisztán megismerhessük, mellőznünk kell, a mi abban helyi és időszerű. Mellőznünk kell azokat a nézeteket, a melylyel e vagy ama kor és író a keresztény vallásról birt. Ki kell választanunk azt az egyéni sajátságot, a melylyel az evangelisták és apostolok eléadásai tárgyát felfogták. El kell különítenünk Jézusnak vallási elveit a prófétiáról, angelológiáról, demonológiáról és más hasonló tárgyakról való nézeteitől; mert ezek csak történetesen jöttek kapcsolatba vallási elveivel. Ha mindez egyéni, helyi és időszerű sajátságokat elválasztjuk a keresztény vallástól, s Jézusnak ama legmagasabb rendű állításait és parancsait vesszük tekintetbe, a melyek az ő tanításának és a keresztény vallásnak sarkpontját képezik, úgy találjuk, hogy az ő vallási és erkölcsi elveit e két főpontban lehet kifejezni: „Szeresd az Istent“ és „Szeresd felebarátodat.“*) E két elvre nézve mindenik evangelista és apostol megegyezik. Az evangelisták és apostolok eléadásai nem egyebek ez elveknek a gyakorlati életre való alkalmazásánál.

*) Mát. 22, 37—40. Márk. 12, 30—31.

E két elvben áll Jézus tanításának és a keresztény vallásnak összszége. Midőn Jézustól azt kérdezték: miként lehet megnyerni az örök életet? azt felelte: „Szeresd az Istent és szeresd felebarátodat. Légy tökéletes, miként a te mennyei atyád tökéletes“. Az az, tartsd meg az erkölcsi törvényt, a mely bé van írva az emberi szivbe, s engedj szabad szárnyat a lélek vágyainak, törekvéseinek. Boldogoknak mondja az alázatosokat, a tiszta szívűeket, az igazság után szomjazókat és a kik Isten akaratát teljesítik. Nem bajlódik ő theológiával, nem filosofiával. Még a lélek halhatatlanságát sem adja elé rendszeresen. Ez az örök igazság ismeretes volt mind a pogányok, mind a zsidók előtt. Kifejlődött a zsidóknál a babyloni fogság után. Bé volt szövődve a hajdankor összes műveltebb népeinek vallásába, áldozataiba és temetkezési szertartásaiba. Ennek hite velünk született és ösztönyszerűleg állott elé az emberi természetben, épen úgy, mint az Istenben való hit, az emberiség szeretete, s a jog és igazság érzete. Hitték a korabeli zsidók. És lelkéhez volt forrva Jézusnak. Ezért ennek hívését felteszi mindenkinél. A körülte mindenfelé eláradott bűnnel, erkölcsi romlottsággal bajlódott ő. Ez vette igénybe erejét, munkásságát. Láta az erkölcsi nyomort, a hova az ember sülyedett. Ismerte az ember rendeltetését, jóra való képességét, erejét, s Isten és embertársai iránt elmulasztott kötelességeit. Megsiratta az ember erkölcsi sülyedését. És az ember sülyedése, s a lélek nemesülhető és tökéletesedhető ős tehetségeinek tudata és érzete őt az emberiség mentőjévé tette.

Jézus e nemes és egyszerű cél elérésére erkölcsi újjá születést hirdetett. Szerinte csak így állhat helyre a valódi viszony a teremtő és annak gyermekei között. S hogy célját valósíthassa, magát életnek, világosságnak, Isten küldöttének nevezte, a ki az üdvösségre az igaz útát megmutatja. Innen Jézus az emberiség világossága, tanítója, vezére és életünk példányképe. De midőn ezt tette, határozottan kifejezte, hogy az a beszéd, a melyet ő szól, nem az övé, hanem Istené. Tehát nem követelte, hogy elvei kizárólag sajátai lennének. Sőt kimondotta, hogy a szent lélek mindenekre megtanítja a tanítványokat. Azt sem mondja, hogy Istennel különös viszonyban van. Sőt tanításának minden vonása azt mutatja, hogy ő épen oly viszonyban hitte magát Istennel, a milyenben minden jó és igaz ember áll az ő teremtőjével. Szerinte minden tiszta szívű ember meglátja Istent,

s Isten minden oly szívben benne lakik, a mely őt szereti. E viszony tudata adott neki bátorságot és erőt az igaz ember eszményképének valósisására. Ez adott neki bátorságot meghalni az igazságért. Ebből meritett ihletést, lelki nyugalmat. Ez egyesítette Istennel.

Jézus idejében a zsidók törvénye elviselhetetlen teher volt már; mert honfiai eltértek annak intenciói szellemétől. El voltak fogulva saját maguk és nézeteik iránt. Tele voltak előítélettel. Külső szabadságukat a hatalomtól való félelem, a gondolat szabadságát a fonák áltanok tartották lenyügözve. Lelkökben a szeretet szent helyét az önzés, az erkölcsiség helyét a lesülyedés foglalta el. Kevélyek voltak egy mythologiai személytől, Ábrahámtól, való leszármazásukra. Kevélyek voltak arra a hagyományból keletkezett hiedelemre, hogy ők magától Istentől különös, természetfeletti úton kijelentést, törvényeket nyertek. S ez okból magokat Isten választott népének, törvénykönyvüket szent könyvnek *) tekintették; minden más népeket pedig megvetettek és azok bibliáit hamisaknak tartották. Oly messiást vártak, a ki a templom és birodalom fényét újra visszaállítja, a szétszórt zsidókat egyesíti, az idegen népeket legyőzi és Jeruzsálembe viszi imádkozni.

Ezek voltak a lélek benső ellenségei Jézus idejében Zsidországban. Ő e hatalmas ellenei ellenében nem kívül keresett segílyt, hanem az emberben levő vallásos és erkölcsi érzelmhez fordult reform törekvéseivel. A lelket szemelte ki az erkölcsi újjászületés termő földjeül, így szólván: „az én országom nem e világból való“. Benn kellett az igazság, szabadság és szeretet magvának megfoganni, nehogy gyökértelen növényként hamar elhervadjon. Kírdhatatlan magot hintett el a kebelbe. Megöntözte saját vérevel. S ráderítette a szeretet és az igazság napját. A vetés csirázni, majd hajtani kezdett. Az eredmény egy addig nem tapasztalt jelenség lön. Az, hogy a legutolsó szolga is bizonyos benső becset kezdett érezni magában. Érezni kezdette hivatását, rendelte-

*) Némely emberek nem azért tekintik szent könyvnek a bibliát; mert erényes, tiszta életű és jó emberek történetét foglalja magában. Azért sem, mert a működő isteni szentség eszméjét állítja elének. Nem is a benne levő alapelvek és élet példák szent és magasztos volta miatt. Pedig csupán ezért lehetne helyesen szent könyvnek nevezni. Hanem azért, mert oly nép történetét foglalja magában, a mely Istentől különös kijelentést, természetfeletti megvilágosodást nyert, s a mely Isten népe, tehát szent nép volt.

tését, s Istennel való rokonságát, és ebből folyó kötelességeit. Ilyen formán Jézus kifejtette és megtanította az abszolút erkölcsiséget és vallást, a melynek elvei épen oly igazak és maradandók, mint maga az Isten. Kimondotta, hogy a mi atyánk egy Isten. Kimondotta, hogy ez az egy Isten nemcsak áthat mindent, hanem benne is, kívül is, felette is, alatta is van mindennek, sőt mindnyájunkban benne lakik. Mint teremtő, gondviselés és kijelentés felettünk van. Mint egyetemes törvény, mindenütt jelenlét, ihletés, szabadság, és szeretet bennünk van. Benne van mindenben, mert ő tölt bé mindent. Kívüle van mindennek, mert ő övez körül mindent. De sem benn, sem künn léte nincs korlátozva. Mint a mindenség kormányzója, felettünk van. Mint annak fentartója, alattunk is van. Mint személyes lény, tárgya hitünknek, imádásunknak, bizalmunknak és szeretetünknek s célja vágyainknak. Jelen van a tudomány igaz vívmányaiban. Jelen van a lélek halhatatlan eszméiben, milyenek: igazság, kegyelem, szabadság, személyiség, ok, szépség, végtelenség és örökkévalóság. Érintkezik velünk a történet nagy és nemes férfainak élete, tettei és szelleme által. És érintkezik különösen Jézus szelleme és tanítása által. Jelen van a természetben és annak tökéletes munkáiban, mint minden dolog lelke. Jelen van minden valódi iratban, legyen az zsidó, keresztény, vagy egyiptomi. Jelen van az emberi lélekben, s a kijelentés kánonja nincs bészárva, mert Isten kimeríthetetlen és kijelentése folytonos. Ő az eredeti, ős teremtő, ki a világot kezdetben teremtette. És ő a folytonos teremtő, a ki mindennap új dolgokat teremt.

Jézus kimondotta, hogy az ember Isten gyermeke. Előtte nincs személyválogatás. Egyformán szereti minden gyermekét különbség nélkül és az ő szeretete kifogyhatatlan. A honnan felebarátunknak kell tartanunk minden embert és őket szeretnünk kell. Kimondotta, hogy az emberi lélek rendeltetése a végtelen tökéletesedés, a melyre nézve mindenkinek megvannak a maga tehetségei. Kimondotta, hogy az ember teljes szabadsággal, kinek szabadságát semmi tekintély nem korlátozhatja. De e szabadságot csak az isteni törvény ismerete és az az iránti engedelmség adja meg. Erre mutat rá Jézus, midőn azt mondja: „megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká tesz titeket“. A szabadságnak tehát a tudás a legelső feltétele. A tudatlan ember minden külső erőszak és bilincs lerázása mellett sem lehet szabad. A valódi szabadság belőlről ered, az isteni törvény ismeretéből és

az az iránti engedelmességből. Ez az, a mit az evangelium a „szabadság törvényének“ nevez. A valódi szabadság nem abban áll, hogy tetszésünk szerint ezt vagy amazt válaszszuk, tehát nem emancipatio; hanem abban áll, hogy életünk folyamát az isteni törvény szerint intézzük, tehát az önélet-irányzásban *).

Ez az, a mit Jézus tanított. Ámde Jézusnak tanítása sem káté, sem dogma nem volt. Egy élet volt az, a melyet a mindennapi életben élni kell. Ezért Jézus semmi külső idomhoz nem kötötte tanítását. A külsőséget az emberekre bizta, jól tudván, hogy az módosulhat, sőt módosulnia is kell, mert az idom nem lényege a dolognak. Az Isten iránti szeretet magában foglalja az igazság, jóság, bölcsesség, erény, tökély és szentség szeretetét s a bűn megvetését; mert ez isteni tulajdonokat szeretni és a bűnt megvetni anynyi, mint Istent szeretni. Az emberek iránti szeretet pedig megkívánja, hogy szeressük az embert minden állapotban. Szeressük őt, mint olyant, a ki ugyanazon egy atyának gyermeke, s kinek arczán isten képe és velünk rokon lelke van. Jézus szerint az igazságot, jóságot, a vallást és erkölcsiséget önmagáért kell szeretni, nem pedig az igazakra váró jutalomért, a mennyért, vagy a pokoltól való félelemből. Mert az igaznak és jónak nem a reá váró jutalom ad becset. Önmagában hordozza az a maga absolut értékét. Az emberi lélekben levő örök törvényeknek és köteleességeknek minden ember keblében létezését mutatta meg, és azoknak ily felfogására tanította meg Jézus az embereket. És valóban az Isten akaratának ily tudata és teljesítése az, a mi az embert Istennel egyesíti. Ez az, a mi Istent bennünk lakóvá teszi, a mi szívünket és lelkünket a legfőbb tökélyvel teljes öszhangba hozza, s az embert rendeltetése magaslatára emeli.

A keresztény vallásnak kiváló fontossága mellett megvan an-

*) A keresztény racionalisták anynyira irtóznak a szabadság korlátozásától, hogy még az eszményi igazság iránti engedelmségtől is idegenkednek. Az igazság keresését elébbvalónak tartván annak megtalálásánál, csak egy lépést tesznek az igazság temploma belsejébe. E tekintetben minden alkalommal hangsúlyozzák Lessingnek eme szavait: „ha Isten egyik kezében az igazsággal, a másikban az igazság keresése szabadságával kínálna meg, én az utóbbit választanám“. Ez igen szép retorikai kifejezése az egyéni szabad vizsgálódás fontosságának. Nézetünk szerint a vizsgálódás kiváló fontosságu, hanem a jót és az igazságot megtalálni sokkal jobb. Még ennél is jobb a kettőt egyesíteni, a mint az evangelium mondja: „keressetek és találtok“.

nak sajátzerüsége is. De e sajátzerüsége nem abban áll, hogy a végtelen istenség eszméjét, a lélek halhatatlanságát és a jövő életet tanítja. Nem is örök szépségű erkölcsi és vallási elveiben. Mert ez elvek a keresztény vallásnak nem sajátzerüségét, hanem lényegét, alapigazságait alkotják. Aztán e nézeteket nemcsak a zsidóknál, hanem az őshajdankor népeinél és pogányiróinál is fel lehet találni. A Zoroaster monotheismusa épen oly határozott és úgy ki volt jelentve, mint a zsidóké. A persák épen úgy irtóznak Istent képekben ábrázolni, mint a zsidók. Az emberszeretet Indiában már hirdette lón, mielőtt ez Judeában megtörtént. A lélek halhatatlanságát és a jövő életet a görög és római bölcsek, az egyiptomi papok, az indok Védái és a káldeabeliek hirdették. A tisztaság és szentség cultusa a persáknál régebb volt, mint a zsidó vallásban. A keresztény vallás alapigazságai tehát Jézus előtt, habár csak sejtelemben is, ismeretesek voltak. Ismereteseknek kellett lenniök, mert Isten nem hagyhatta kijelentés nélkül, tudatlanságban az embereket kötelességeikre nézve anynyi évezreden keresztül. A tiszta szívűek Jézus előtt is látták Istent.

A keresztény vallás sajátzerüsége abban áll, hogy az mindent mellőz, a mi egyeseknél és századokon át változásokon ment át és egymástól különbözött. Saját igazságának rendszerét nem arra építi, a mi változandó, hanem az emberben levő változhatatlan egyetemes elvre, a lélek örök törvényeire. Innen a keresztény vallás abszolút vallás és abszolút erkölcsiség, melynek köre: az Isten és az ember; lényege: az Istennel való legbensőbb életközösség; helye: a lelkiismeret; tárgya: az egy Isten; kútfeje: Istennek nyilatkozata; s a mely két tényen alapul: az Isten létén és az ember halhatatlanságán.

A keresztény vallásnak épen érintett abszolút jelleme az, a mi azt minden más vallás fölé emeli, Más vallások egyes emberek tekintélyéből és szavaiból indulnak ki. A keresztény vallás pedig Istennek az ember lelkében levő szent lelkéből, a mely az ész, a lelkiismeret és a vallásos érzelem által nyilvánul. Azoknak forrása mulandó lények. Ennek kútfeje Isten, okmánya az evangelium. Azok külső jeleken, csodákon alapulnak, és így változhatnak, s e külső bizonyítékokkal állnak, vagy esnek. Ennek tárgya Isten szeretete, az ember tökéletesedése és Istennel való egyesülése, bizonyítéka saját igazsága. Azok szerint az ember csak bizonyos dogmai formálárékkal imádhhatja Istenét, s az egyházak tanai iránti vak

engedelmesség többet ér a meggyőződésnél. A keresztény vallás szerint „a hol Istennek lelke van, ott szabadság van“.

A többi vallások megkötő hitformákat alkotnak. A keresztény vallás nem formulák öszszege, hanem az istenes élet módja, a mely nem békózza le a lelket, hanem rábizza, hogy maga kormányozza tehetségeit. A keresztény vallás öszszeköti és egyesíti Istent és az embert a szeretet által. Egyesíti a kegyességet az erkölcsiséggel, az észet a vallással, a hitet a cselekedettel, ezt az életet a jövővel, Istent a természettel, az emberi lélekkel és Krisztussal, a kereszténység lelki tanítójával. Tágasítja az élet és gondolat látkörét, s megkivánja, hogy mindenki vizsgálódjék, és csak a jót tartsa meg.

Miután a keresztény vallás az igazság és szépség örök forrásából, Istenből, indul ki, őt mutatja fel a lélek imádása tárgyául, ennél fogva a gyakorlatban sem helyez súlyt a hitformák szavainak kötelelességszerű elmondására és az áldozatokra. Fősúlyt az istenes életre, a kegyességre és a megbocsátásra helyez. Temploma minden hely, a nagy természet épen úgy, mint a magános szoba néma csendje; vallásos szertartása a szeplőtelen élet; oltára a tiszta szív; s áldozata a kötelelességek hű teljesítése.

A keresztény vallásnak nem az ugynevezett titkok, nem Jézus csodálatos fogantatása és születése, nem istennek testté létele, nem a csodák, nem az ó testamentumi prófétiák teljesülése, nem a szentek és Jézus feltámadása kölcsönöznek maradandó becset, hanem annak örök jelleme. Ez örök jelleme ad annak hatalmat, elevenítő erőt. Ez az, a mi által a keresztény vallás mindent újjá teremt, új intézményeket, új polgáriasodást és új reformációkat hoz létre. Innen van, hogy az emberiség és a keresztény vallás története Jézusnak homlokát dicsfényvel övezi, azért az új szellemért, a melyet teremtett, és azért az új erkölcsi életért, a melyet az ember felébresztésével létrehozott.

A keresztény vallás tehát, miként maga a lélek, Istentől van. Egy ily vallás sem egyéni tekintélyen, sem külső jeleken és csodákon nem alapulhat. A személyes tekintély nem teszi fényesebbé a napot és igazabbá a matematikai igazságot. Az igazság nem egyéb a létező dolgok valódi viszonyánál. Isten az oka minden dolognak, azok viszonyának és az igazságnak. Tehát a keresztény vallásnak is egyedül Isten lehet a tekintélye. A ki e valódi viszonyt, ez igazságot kijelenti, s az emberiséget az Isten és ember között levő valódi viszony felfogására és tudatára vezeti, az Istennek leg-

méltóbb gyermeke. Égi követ az, a ki által Isten az emberiséghez szól. Ily követe volt Istennek a názáreti Jézus, a történeti személyes Krisztus, ez istenes életü derék férfiú, a ki korát századokkal meghaladta. Ő a legkegyesebb vallásos jellem, a legigazabb férfi volt a történetben, a kít csak Isten valaha támasztott. Ő „benné álnokság nem találtatott“. Szavai és elvei által felébresztett és képesekké tett minket megalkotni és kifejteni a tökéletes vallásnak velünk született eszméjét. Nemes életével és halhatatlan tetteivel pedig megtanított amaz eszmék valóítására, mert megmutatta, hogy az ember mit tehet és mivé lehet. És így Jézus az emberiség lelki szabadítója, magas ideálja.

Igy fogta fel Jézus is a keresztény vallást, annak alapját és tekintélyét. Bizonyítják ezt saját szavai: „ha az én atyám cselekedeteit nem cselekszem, ne higgyetek nekem“. Azonban az őskereszténység eltért a nagy mester felfogásától. Az első keresztények, segítve a messiási eszme által, egyedül Jézust tartották a keresztény vallás kútfejének és tekintélyének. A későbbi kor már a próféták, evangelisták és apostolok iratait tekintette a keresztény vallás alapjának. A még későbbi kor pedig a csodákat, az egyházat, az egyházi atyák munkáit és a hagyományokat.

A reformációval a dolog egészen megfordult. A reformáció felszabadította az embereket az egyház és hagyományok zsarnoksága alól, s egyenesen a bibliához vezet. Azt mutatja fel a keresztény vallás tekintélye gyanánt. Azonban itt némely keresztény egyházak abba a hibába estek, hogy absolut tekintélyt tulajdonítanak ugyan a bibliának; azonban megkötő hitformákat alkotván, csak ezek világánál engedik meg híveiknek a bibliához való közeledést. Az újabb korban a bírálat vizsgálat alá vette a bibliát és a betű helyett annak szellemét tekinti a keresztény vallás tekintélyének. Azonban ha a keresztény vallást a maga valódiságában akarjuk felfogni, itt nem szabad megállapodnunk. Tovább kell nyomoznunk, s egyenesen a Jézus álláspontjára állva, vele együtt Istent kell a keresztény vallás absolut tekintélyének tartanunk. Egyedül ő az, a kítől Jézus, az egyház és mi mindnyájan az élet vizét nyerjük. Ámde e nyomozásunk közepette még sok oly nehézség áll előttünk, a melyeket az emberek a bibliának tulajdonított tekintély miatt elhárítani nem tudtak. E nehézségek egyike a csodák, a melyeket a kereszténység kegyeletos ragaszkodása a keresztény vallás

keretébe vont, s velök annak kijelentője és megalapítója fenséges alakját felékesítette. A keresztény theologusok nagy része valamint Jézus égies küldetését, úgy magát a keresztény vallást is a csodákra alapítja. Szerintök a keresztény vallásnak legfőbb bizonyítékai a csodák. S ha ezek elesnek, vége az emberiség hitének. Nem csoda tehát, ha némely theologusok szilárdan ragaszkodnak a csodákhoz, s hevesen küzdenek azok ellen, a kik a csodákat kétségbe vonják. Ők a csodákat védve saját álláspontjukat és életüket védelmezik. Mi e theologusoktól egészen eltérő nézetben vagyunk a keresztény vallás alapjára és bizonyítékaira nézve. Szerintünk a keresztény vallás nem alapul és nem alapulhat physikai csodákon, hanem Istenen és az általa kijelentett igazságon. Épen ezért egy közelebről kiadni czélzott tanulmányunknak czélja lesz felmutatni a bibliai csodákat, azok természetét és eredetét, jelezvén azokat a különböző magyarázatmódokat, a melyek által az emberek e felöltő jelenségeket koronként kimagyarázni igyekeztek. •

Simén Domokos.